

Oponentní posudek na bakalářskou práci

Název práce: Děti v pěstounské péči ve vzdělávacím procesu

Autorka práce: Petra Kulhánková

Vedoucí práce: PhDr. Jana Procházková

Autorka se ve své bakalářské práci zabývá tématem, které nebývá mezi studenty psychologie často vyhledáváno, a to pěstounskou péčí u dětí. Je to zejména proto, že může být problém, jak tyto děti vyhledat, ale také proto, na jaká témata se zaměřit. Neznamená to však, že by samotné téma nebylo aktuální, naopak, nabývá na důležitosti i v souvislosti s řešenou otázkou profesionální pěstounské péče. Psycholog je nezanedbatelným odborníkem, který praxi pěstounské péče napomáhá a je dobře, že i v této oblasti vznikají výzkumné studie, jako je tato předložená.

Za zajímavé považuji to, že si autorka vybrala z celého okruhu možných otázek právě oblast vzdělávání, které se věnuje ve své kvalitativním výzkumu postaveném na čtyřech případových studiích. I zde – tedy ve škole – se totiž může projevat problém, se kterým dítě přichází do pěstounské rodiny – a přenáší se do školního prostředí. Znalost životní historie dítěte samozřejmě může pomoci s pochopením i hledáním vhodných přístupů učitele k němu, k tomu však může přispět i zobecnění dílčích výzkumných studií, popisujících problémy dětí z pěstounských rodin při vzdělávání.

Teoretická část je postavena na pěti kapitolách, pomocí kterých se autorka orientuje v šíři otázek, vstupujících do tématu. Nejdříve se zabývá běžným vývojem, po kterém následují možné odchylky u dětí, jež jsou dány do pěstounské péče. Věnuje se rodině, jejím funkcím i dysfunkcím, včetně závažných důsledků sociální patologie na rozvoj dítěte (psychická deprivace). Neopomíná ani klasifikaci možných forem náhradní rodinné péče (osvojení, pěstounská péče, hostitelství, poručníctví, opatrovnictví). V poslední kapitole sleduje školní socializaci, s gradujícím tématem problémů dětí v pěstounské péči ve školním prostředí).

Autorka pracuje převážně s českou zdrojovou literaturou (zahraniční tituly jsou dva) - celkem korektně, pouze na s. 9 Šulová (2010) není zřejmé, zda jde o primární či sekundární citaci (odkazuje totiž na jiné autory). Drobnou připomínku mám k tvrzení na s. 20, kdy uvádí „*Tyto poznatky nás přivádějí na myšlenku, že i nepřítel pečující rodina může být pro dítě vhodnější než sebelepší ústavní zařízení*“. Ano, tyto názory někdy slycháváme, v odborné literatuře by se však měly objevovat pouze prokázané nálezy, nikoli domněnky. Upozorňuji také autorku, že ve vztahu k předškolnímu vzdělávání by měla v odborné literatuře, jakou je bakalářská práce, používat pojem mateřská škola, nikoli školka (např. s 35).

V empirické části práce se věnuje čtyřem případům náhradní rodinné péče, kdy děti vyrůstají v pěstounské rodině, docházejících do dvou škol. Oceňuji, že autorka reflektuje metodologický problém, kdy ji tyto děti znaly již z předchozí zkušenosti. Pro sledování svých cílů postupuje několika metodami, a to skrze pozorování dětí ve třídách, rozhovory s pěstouny a rozhovory s učiteli.

Zpracování dat je vedeno kazuisticky, v každém případě předkládá výsledky všech použitých metod. Jsou zpracovány citlivě, dokreslují jak historii každého sledovaného jedince, ale také pohled jeho pěstounů a učitelů ve vztahu ke stanoveným okruhům práce.

Za největší problém práce považuji to, že autorka nevyužila více možnosti „pohrát si s daty“. Stanovila si sice v úvodu hlavní výzkumnou otázku, kterou následně rozčleňuje do dílčích otázek, odpovědi na ni/ně jsou předloženy v kapitole před diskusí – nálezy jsou však jen velmi volně okomentovány, již se k nim nevrací v konkrétnosti stanovených otázek.

Výsledek práce by byl přesvědčivější, pokud by ještě provedla sekundární analýzu a dospěla např. ke kategoriím, ovlivňujícím průběh vzdělávání (jak v pozitivním, tak negativním smyslu). Pak by mohla být předložena klíčová témata nezávisle na metodách (tento postup zvolila ve zpracovaných kazuistikách). Samotnou diskusi vnímám spíše jako nezbytnost práce.

Přes tuto výtku oceňuji práci zejména vzhledem k tématu i zpracovaným kazuistikám. Dotazuji se, zda by autorka mohla alespoň při obhajobě dospět k systematickému roztržení okolností ovlivňujících vzdělávání dětí z pěstounské péče.

Doporučuji práci k obhajobě, navržené hodnocení – velmi dobře.

V Praze dne 15.6.2013

Dr. Anna Kucharská, Ph.D.